

Een paar maanden geleden leek het een gelopen race, maar inmiddels ziet het er toch naar uit dat de strijd om de Grondwet ook in Nederland spannend gaat worden. De overgrote meerderheid van de kiezers weet nog niet of en wat ze gaat stemmen, en bij iedere opiniepeiling stijgt het percentage nee-stemmers. Grenzeloos sprak met de voorzitter van het Comité Grondwet Nee over de strategie van het NEE.

'Wat staat er centraal in jullie verzet tegen de Grondwet?'

Er zijn vele redenen om je tegen deze Grondwet te keren: het neoliberale karakter ervan, het militarisme, maar zeker ook het ondemocratische karakter.'

Maar is dat niet erg algemeen en abstract, het ondemocratische karakter?

'Dat denk ik niet. Democratie is niet een kwestie van procedures of vormen, uiteindelijk is het een kwestie van macht. Het hele proces van Europese eenwording is al een halve eeuw een proces van bovenaf. Een zaak van regeringen, grote ondernemingen en van de Brusselse bureaucratie. De invloed van de bevolking is minimaal.

Europa heeft in de loop van de tijd steeds meer bevoegdheden gekregen. Die bevoegdheden worden door nationale politici nogal eens overdreven, omdat zij zich er makkelijk achter kunnen verschuilen. Maar het is onmiskenbaar dat Brussel een behoorlijke macht heeft. En daarop is geen behoorlijke democratische controle.

Je kan daar op reageren door te zeggen: Europa moet minder bevoegdheden krijgen. En in sommige gevallen is dat juist. Maar er zijn ook zaken die je dwingen - juist vanuit een progressief standpunt - te pleiten voor meer Europese macht. Gewoon omdat het gaat om problemen die niet op nationaal vlak op te lossen zijn. Zaken waarvan het duidelijk is dat ze alleen op een grotere schaal aangepakt kunnen worden: zoals de milieuproblemen, de macht van multinationals, de rol van het flitskapitaal en dergelijke. Die kunnen alleen op internationaal niveau aangepakt worden, daarvoor heb je dus iets van Europese macht, Europese politiek nodig.

Maar Europa is toch een zaak van de multinationals? De hele Europese Unie is toch opgezet om het Europese bedrijfsleven een grotere thuismarkt en daarmee een gunstiger concurrentiepositie te geven?

'Natuurlijk: het hele project van Europese eenwording is gestuurd door de belangen van de grote bedrijven. Maar dat wil niet zeggen dat het antwoord daarop moet bestaan uit een star vasthouden aan de nationale staat. Het is onzinnig om te zeggen: 'Europa moet minder macht krijgen, wij regelen onze zaakjes zelf wel in Nederland.' Dat is niet alleen een illusie in deze globaliserende wereld, het is op den duur ook heel gevaarlijk. Het leidt ertoe dat je uiteindelijk de echte macht in Europa onaangeroerd raakt, dat de grote economische krachten ongecontroleerd hun gang kunnen gaan.'

Europese superstaat

'Volgens sommigen wordt Europa met deze Grondwet een superstaat en wordt Nederland gedegradeerd tot niet meer dan een provincie. Gaat het bij het referendum om het voortbestaan van Nederland?

Dat lijkt me overdreven. Op een aantal beleidsterreinen is er zeker van een verdere centralisatie sprake. Dat geldt voor de buitenlandse politiek en defensie, waarover wordt bepaald dat er een Europese minister van buitenlandse zaken komt; dat de Europese landen in internationale fora met één mond moeten spreken, het Europese defensie-agentschap en dergelijke. Ook op het terrein van

binnenlandse zaken en justitie is er zeker van een verdere centralisatie sprake.

Maar daarmee zijn we nog lang niet bij een federatief Europa, of een Europese superstaat aangeland. En daar gaat het volgens mij ook niet om. Het gaat er niet om hoeveel macht Europa heeft, maar wie die macht in Europa heeft en hoe die macht wordt gecontroleerd en ingedamd. In de Grondwet ligt nog steeds heel veel macht bij de Europese Raad, (waarin de regeringsleiders zitten) en de Raad van Ministers. Dat zijn vertegenwoordigers van de nationale regeringen. Maar de centrale vraag is: door wie worden zij en de Europese Commissie gecontroleerd?

De rol van de nationale parlementen is beperkt. Die wordt in de Grondwet in zekere zin nog verder beperkt omdat op vele beleidsterreinen de afzonderlijke landen geen veto meer hebben, zodat de ministers door hun parlementen daar niet meer op aangesproken kunnen worden. De macht van het Europese parlement, het enige direct gekozen orgaan in de Unie, is beperkt. Het krijgt met de Grondwet over wat meer terreinen iets te zeggen, maar de feitelijke macht neemt niet toe. Het heeft niet het recht om zelf wetsvoorstellen in te dienen, kan geen afzonderlijke eurocommissarissen ontslaan en voor het wegsturen van de hele commissie is een tweederde meerderheid nodig. Er is dus een geweldig gebrek aan democratische controle op de macht. Daarop moet een linkse nee-campagne zich concentreren.

‘Maar dan heb je het over parlementaire democratie, over de macht van het parlement. Dat is toch nog heel iets anders dan werkelijke invloed van de bevolking, dat is toch veel te beperkt?’

Natuurlijk is dat veel te beperkt. Ik ben ook voor verdergaande vormen van democratie, voor directe democratie. Maar serieuze parlementaire democratie in Europa zou al een hele stap vooruit zijn. En verdergaande vormen van democratie kan je met deze Grondwet helemaal wel vergeten. Daarom zeggen wij dat deze Grondwet weg moet om een democratische doorstart van Europa mogelijk te maken.

Het weg krijgen van deze Grondwet is natuurlijk geen doel op zich. Waar het om gaat is een discussie over het Europa dat wij willen. Om duidelijk te maken dat het huidige Europa niet zo maar een aantal weeffoutjes kent, maar dat de hele structuur fundamenteel ondemocratisch is. Dat het Europa dat er nodig is werkelijk anders moet zijn.

Daarom hebben wij er ook helemaal geen moeite mee om te erkennen dat deze Grondwet op een aantal beperkte punten ook een vooruitgang betekent ten opzichte van de huidige situatie. Hoe vaak de voorstanders van de Grondwet ons ook voorhouden: wil je dan de huidige situatie? Wil je dan het verdrag van Nice? Nee, natuurlijk willen we dat niet en dat is ook niet de inzet van het referendum. De vraag is of je wilt instemmen met deze grondwet. Dat willen we niet, want met deze grondwet blijft Europa ondemocratisch.’

En het neoliberale en militaristische karakter?

‘Natuurlijk, dat speelt ook een grote rol. Dat maakt precies duidelijk voor wie dit Europa er is. Het zijn de grote bedrijven die profiteren van de huidige Unie. Het is de Europese wapenindustrie die het meest succesvol gelobbyd heeft voor deze grondwet. Met de grondwet wordt het neoliberale model met al zijn gevolgen vastgelegd.

Ook daaraan zit een democratisch aspect, of beter gezegd een ondemocratisch aspect. Hoe minder democratische controle, hoe makkelijker het bedrijfsleven de EU voor zijn karretje kan spannen. Het is absurd wat er allemaal in deze Grondwet wordt vastgelegd. Men wil er de hoofdlijnen van het beleid mee vast leggen, zodat ook toekomstige regeringen er aan gebonden zijn. En die hoofdlijnen zijn alleen te veranderen met instemming van alle lidstaten.

Is het niet allemaal erg defensief. Eerder had je het in Grenzeloos over een herkansing van 2 oktober (de massale acties tegen het kabinet). Krijgt het referendum dat karakter?

Contributed by Redactie Grenzeloos
vrijdag, 27 mei 2005 -

Dat is in ieder geval wel wat men in regeringskringen en in het ja-kamp in het algemeen vreest. Dat is ook de reden dat de regering zelf lang nauwelijks campagne heeft gevoerd. Wat zij vrezen is het Franse scenario: hoe meer de regering er zich mee gaat bemoeien hoe sterker het nee.

Maar er hangt ook veel af van de vorm die de nee-campagne aan zal nemen. Er is geen gezamenlijke nee-campagne. Er zijn campagnes van de politieke partijen die tegen zijn - de SP, maar ook Wilders, de LPF en de kleine christelijke partijen. En er zijn politiek onafhankelijke initiatieven waarvan Grondwet Nee de belangrijkste is. De referendum commissie is er - door het verdelen van de subsidies in kleine beetjes aan zo veel mogelijk organisaties - heel slim in geslaagd om de nee-campagne te versnipperen. Er zullen dus allerlei verschillende nee-geluiden te horen zijn.

Nee omdat men tegen Europa is, nee omdat men tegen verdere integratie van Europa is, nee omdat men tegen toetreding van Turkije is enzovoort. Daarom is het belangrijk dat het progressieve nee-geluid zoals wij als Comité Grondwet Nee dat verwoorden, duidelijk klinkt. Ons nee is geen nee tegen Europa als zodanig, niet een nationalistisch, laat staan een anti-islamitisch, nee. Ons nee richt zich tegen deze grondwet, tegen dit Europa, tegen dit beleid. En ons nee is ook een ja tegen een ander, een democratisch, sociaal, feministisch en groen Europa. Zo'n ander Europa is nodig en mogelijk. Het afwijzen van deze Grondwet is een eerste stap in die richting.